

(פג.) **ירושת הבעל**. בכתב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך וכו' בחיך ובמותך נחלקו התנאים במתה אם יורשה. ומן הגמ' עולה דאפשר דהדין כרשב"ג דאם מתה יירשנה או כדרשב"ג דירושת הבעל דאורי' והמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל או כי ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה.

ולהלכה פסק הרמב"ם (פ"ח נחלות ה"ח), "האשה אינה יורשת בעלה כלל והבעל יורש את כל נכסי אשתו מדברי סופרים". והשיג עליו הראב"ד, "איני מודה בזה משמעטא בתרייתא דמי שמת ושאר הראיות המראות הפך זה אין להם עמידה". הרי הראב"ד הבין בדעת הרמב"ם דירושת הבעל דרבנן וכוונתו להשיג דהוי דאורי'. וכן כתב בפירוש בהשגתו בהל' אישות (פי"ב ה"ג). וכתב הכ"מ דאף דמדברי הרמב"ם כאן ה' אפשר לפרש דירושת הבעל דאורי' ודברי סופרים פירושו דאינו מפורש בקרא, מ"מ כתב הרמב"ם בפירוש בהל' נחלות (פ"ו ה"ח) דהוי דרבנן, וז"ל, "ירושת הבעל אע"פ שהיא מדבריהם עשו חזוק לדבריהם כשל תורה, ואין התנאי מועיל בה אלא אם כן התנה עמה כשהיא ארוסה כמו שביארנו בהלכות אישות". ודברים דומים כתב הרמב"ם בהל' שמיטה ויובל (פי"א הכ"א). [ועי' באו"ש שם].

[וכתב המ"מ דהרמב"ם ס"ל דירושת הבעל מדרבנן מכח סוגיין (פג.) דהטעם דמהני סילוק בירושת הבעל הוא דנחלה הבאה לאדם ממקום אחר מתנה עליו שלא יירשנה דהאומר אי אפשרי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו.]

מבורר מכמה ראשונים דאין ירושת הבעל באשתו יורשה רגילה כשאר ירושות. [ולכן הבעל קודם לשאר יורשים]. כתב הרשב"ם (ב"ב קיא: ד"ה והאיש יורש את אשתו), "אפילו היכא דאיכא בן שהרי הבעל אינו קרוב לה כשאר קרובים שלה שקרובים לה ממשפחתה ואפילו הכי אמרינן שהוא יורש את אשתו הלכך ודאי לקדם כל קרובים שלה הוא דאמרינן דבעל יורש ולא הם". ועי' בריטב"א (שם קיב: ד"ה וירשה), "אילו מדינא אין לך רחוק יותר מן הבעל וכיון דאקרביה רחמנא ועבדיה קרוב לגמרי אקרביה". ובטעם הדבר כתבו התוס' (ב"ב קיג. ד"ה מתה), "כיון שהבעל אינו יורש מחמת קורבה אלא מחמת שאירות שהן חשובין כבשר אחד אם כן כמו שהוא קודם לשאר קרובים כך הוא קודם לבן דמאי לי האי ומאי לי האי". וכן בתוס' שם (קיד: ד"ה מה אשה). והשוה לדברי הרמ"ה (סוף פרק מי שמת אות קע"ה) שכתב, "דהא סברא הוא דעיקר ירושה ידיה מכח אישות קא אתיא".

פסק הרמ"א (אה"ע סי' צ' ס"ה) די"א דאם הבעל מורד באשתו אינו יורשה (שיטת השל"ט"ג כז: בדפי הרי"ף אות ב'). ועי' בב"ש שם (ס"ק כ"ג) שהעיר דרוב ראשונים ס"ל דכן יורשה בכה"ג. וכתב האבנ"מ (סי' ע"ז סק"ו) דמחלוקת זו תלויה על אי ירושת הבעל דאורי' או דרבנן. דאילו ירושת הבעל דרבנן היא מזכויות הבעל באשתו ואין לו זכות זו במורד. [ובהגהות הרב יעקב דוד אילן על הריטב"א בב"ב שם (הע' 66) הציע

דמה"ט זכות הבעל בירושת אשתו היינו מזכויות הבעל באשתו הביא הרמב"ם רוב דיני ירושת הבעל בהלכות אישות ולא בהלכות נחלות. אבל אי הוי דאורי' אין מקום לחלק, דירש מכח שארות (לדברי התוס' הנ"ל) וכל זמן שלא גירשה עדיין יורשה.

וכתב הד"מ (סי' צ' אות ה') דדעת השלט"ג דבמורד אינו יורש את אשתו תלויה על דעת הרשב"ם (ב"ב קמו.) דבנתן עיניו לגרשה אינו יורשה. דאיתא בגמ' שם אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שאמרו לו אשתו תותרנית היא ונכנס אחריה לחורבה לבודקה ... נפל עלה חורבה ומתה אמרו חכמים הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה מתה אינו יורשה, ע"כ. ופירשב"ם (קמו: ד"ה נפלה) דבנשואה מיירי ולא בארוסה, ודשמעינן מינה דבנתן עיניו לגרשה אינו יורשה. אך התוס' שם (ד"ה נכנס) ורוב הראשונים פ' דאירי דוקא בארוסה וס"ל דאף בנתן עיניו לגרשה הבעל יורש את אשתו.

[וצ"ע דפסק הרמ"א דלא כהרשב"ם דבנתן עיניו לגרשה כן יורשה ואילו במורד פסק שאינו יורשה. ועי' בשו"ת הרמ"א (סי' קי"ב) שכתב שהרשב"ם הוא שיטת יחיד ולכן לא הביאו בעל השו"ע. והוסיף דאף הרשב"ם לא אמר דבריו אלא בזמניהם דהי' אפשר לגרש אשה בע"כ ובכן מאחר שנתן בעיניו לגרשה הוי כעין כל העומד לגזוז כגזוז דמי וכאילו כבר גירשה. וכן הביא בפ"ת (סי' צ' סק"ז) בשם החת"ס. וסברא זו לכאורה אין לה ענין לאי ירושת הבעל דאורי' או דרבנן.]

[ומפורסמים דברי המהרש"ל (יש"ש גיטין פ"ב סי' ד') דבנתן עיניו לגרשה אינו מתאבל על אשתו. ובישועת יעקב (סי' צ' פירוש הקצר סק"ח הו"ד בפ"ת סי' צ' סק"ח) כתב דהי' עובדה באחד שקיבל היתר מאה רבנים לישא איש על אשתו ומתה אשתו והורה לסמוך על המהרש"ל שלא לנהוג אבילות.]

עיקר תוס' פרק הכותב

- (פג.) ואין לי, קנו מידו
- (פג:) בוצינא, מיתה, פירי פירות, הו"א, וקסבר
- (פד.) ורב, משום, לכתובת אשה (שניהם)
- (פד:) ולר"ע, והוא, את תופס, ואמר
- (פה.) אית לך, מרענא
- (פה:) חדא, ועוד, שודא, המוכר
- (פו.) תיזיל, לבעל חוב, לאשה, אמר, פריעת בע"ח
- (פו:) אדרבה, האומר, ר"א
- (פז.) לכרגא, מנכסי
- (פז:) ואלו, אבל, או, ועוד
- (פח.) מייתי, ורבא
- (פח:) הוציאה
- (פט.) במקום, גט, מיגו
- (פט:) יכול, מתה